

موسیقی

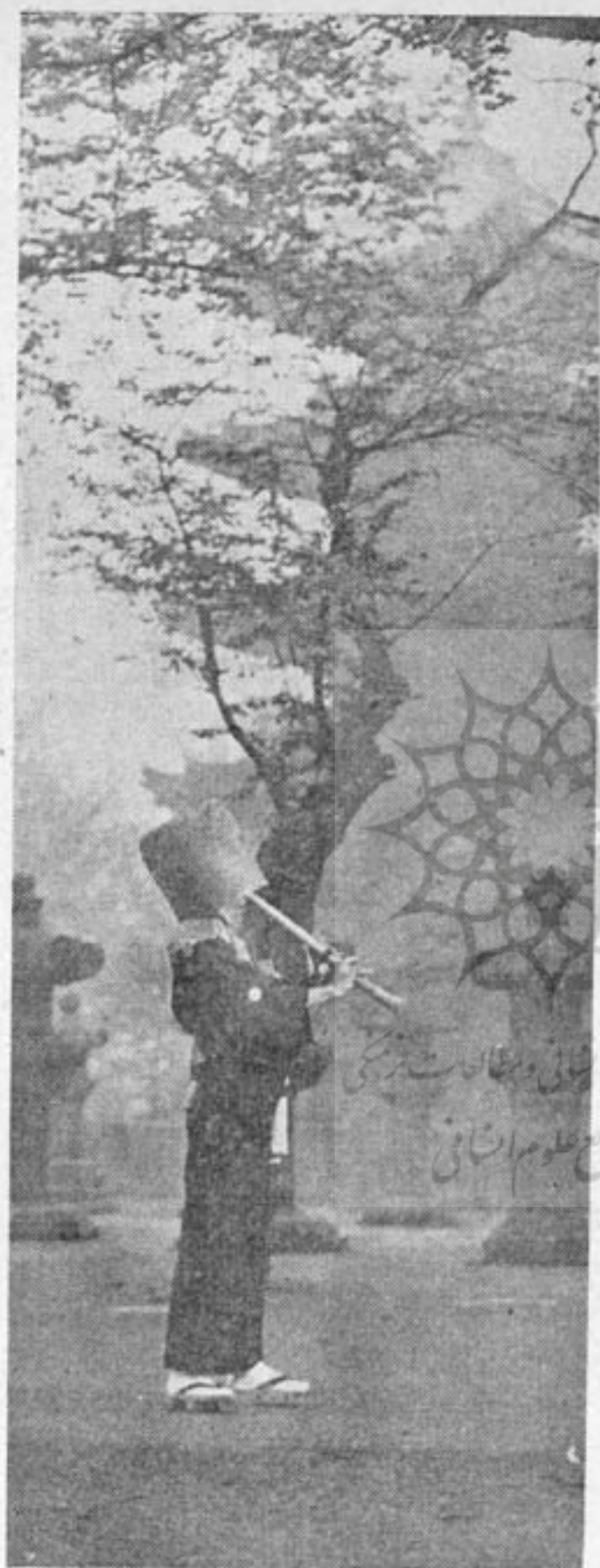
در سوزهای انتخاب تابان

تحول موسیقی غربی يك عمل مداوم و منطقی است ، بعكس موسیقی ژاپونی را باید بعنوان يك سری « واحدهای مستقل » توصیف کرد . در سرتاسر تاریخ موسیقی ژاپونی ، شیوه‌های نو نه تنها از راه گسترش شیوه‌های پیشین ایجاد نشده بلکه برای خود وجودهای مستقل هم داشته است . بنا بر این دشوار است که تغییرات موسیقی ژاپونی را بصورت « سیر تکاملی منطقی » عنوان کرد .

شاید یکی از بهترین طرق توصیف تاریخ اینگونه موسیقی که شیوه‌های نو و کهنه آن بموازات یکدیگر موجود بوده و دوام یافته است ، مطالعه آلات موسیقی ژاپونی که هنوز بین مردم رواج دارد ، باشد .

قبل از قرن چهارم مسیحی ، یعنی در دوره باستانی ژاپون ، موسیقی صرفاً هنری خام و ابتدائی بود . ظاهراً آلات موسیقی آن دوره عبارت بود از نی مخصوصی از خیزران باش سوراخ و يك ساز زهی که شش سیم آن روی جبهه دراز و کم عرضی کشیده شده بود و آنرا از بهلو بر زمین مینهادند و می نواختند .

هیچکدام از این سازها امروز موجود نیست و خصوصیات آن بیشتر از ادبیات و سازهایی که امروزه اجرای موسیقی ابتدائی را بهمه دارند ، استخراج شده است .

این سازها وسیله همراهی با آوازها و قصه‌هایی بود که داستان سرایان نقل می‌کردند. ظاهراً سازهایی که موسیقی را بصورت هنر مستقلی درآوردند، موجود نبود و در واقع موسیقی این دوره سراسر اختصاص به همراهی با آوازهای عامیانه یا داستان سرایی منظوم داشت.

بعد از این دوره، آلات موسیقی کشورهای خارجی بژاپون راه یافت، با این وصف، حتی بعد از این گسترش، ژاپون فاقد «موسیقی مطلق» بود و این موضوع برآستی یکی از اختصاصی‌ترین کیفیت‌های تاریخ موسیقی ژاپونی می‌باشد.

پژوهندگان موسیقی ژاپونی معتقدند که مردم به «موسیقی سازی» علاقه‌مند و مطابقت نزدیکی نیستند بلکه فقط به «موسیقی آوازی» توجه دارند. حال آنکه این شبهه این موسیقی ابتدایی بقاطبه مردم تعلق داشت و از تمایلات طبقاتی حکایت نمی‌کرد، حتی در آن موقع از موسیقی دانان «حرفه‌ای» هم خبری نبود.

در قرن پنجم بر اثر مراوده ژاپون با کشور - های دیگر آسیا، تغییرات

زن خواننده و نوازنده‌ای که به ژاپنی «توری اوی» خوانده می‌شود

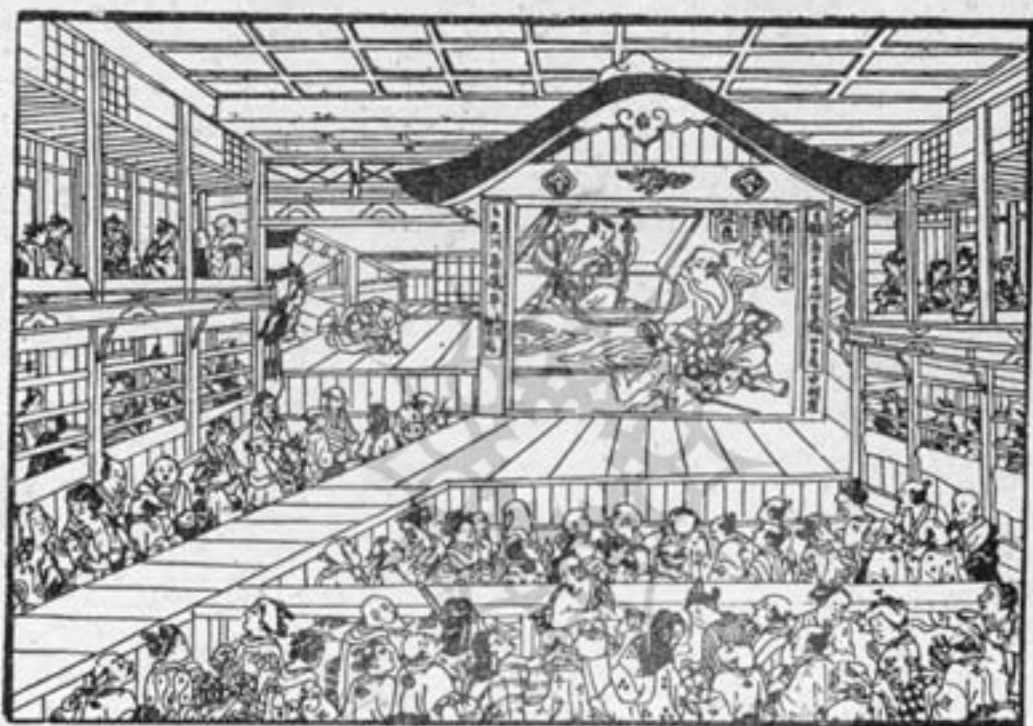
بسیاری در موسیقی ژاپنی روی داد. با انتشار آیین بودایی در ژاپون روابط این کشور با کره و چین و هند افزایش یافت و در نتیجه موسیقی و آلات موسیقی این کشورها در ژاپون رایج گردید.

در سال ۶۱۲ مسیحی موسیقی دانان کره سفری بژاپون کردند و موسیقی چین جنوبی را که در آن روزگار در کره رواج فراوان داشت، ب مردم آن سامان آموختند. ژاپنی‌ها نیز که شاهد هنر نمایی موسیقیدانان خارجی بودند؛ مجذوب امکانات هنر جدید گردیدند.

در سال ۷۰۱ مسیحی دربار شاهنشاهی ژاپون اداره دولتی بنام «اوتاریو» یعنی اداره موسیقی دربار، تأسیس کرد تا موسیقی خارجی ورقص و موسیقی باستانی ژاپونی را سرپرستی کند.

پنجاه و یک سال بعد، در مراسم جشن سالیانه بودا در مبد «تودای جا» در

شهر «نارا» برای اولین بار نوازندگان کره و چین و سیام و هندوچین و غیره قطعاًتی اجرا کردند و بدین طریق نخستین « فستیوال موسیقی » بین‌المللی برگزار گردید .
 موسیقی معمول آن زمان عبارت بود از « موسیقی سازی » که شامل آلات بادی وزهی و ضربی می‌شد ؛ « گاکاکو » ی کنونی یعنی موسیقی ورقص قدیم درباری مستقیماً از همان دوره به ما رسیده است . پس از این دوره « گاکاکو » گاه ارزش خود را از دست داد و گاه در اثر کوشش حامیان منتفذ رونق گرفت ؛ اما بزرگترین دوره احیای آن پس از برقراری مجدد حکومت « میجی » پدید آمد و بر اثر آن هنرمندان « گاکاکو » که در سرتاسر ژاپون پراکنده بودند ، گرد آمدند تا هنر را بر روی اساس

« یاروکابوکی »

محکمی استوار سازند ؛ بخشی از این طرح تأسیس اداره موسیقی دربار است . باید دانست که « گاکاکو » تا آن زمان فقط بوسیله اشرف حمایت می‌شد و عامه مردم را با آن کاری نبود ؛ در نتیجه فقط در جشن‌های درباری و زیارتگاههای مقدس و گاهگاهی نیز در معابد اجرا می‌گردید . اما امروزه « گاکاکو » مورد قبول عموم واقع شده است و نوازندگان آن نه تنها رقص‌ها و آوازهای ملی را با آن همراهی می‌کنند، بلکه از آن « کنسرت های انفرادی » نیز ترتیب می‌دهند .

با تأسیس « اوناریو » (اداره موسیقی دربار) برای اولین بار در ژاپون کلاسی برای موسیقی دانان حرفه‌ای ایجاد شد و آنان تغییرات زیادی در آلات موسیقی کشور-های همسایه که اغلب فراموش شده بودند ، بعمل آوردند . آلات موسیقی که از آن

روزگار بما رسیده و با اصلاحاتی هنوز هم مورد استفاده قرار میگیرند از این قرارند:

آلات موسیقی کره :

«کومابو» یکنوع نی خیزران که شش سوراخ دارد و برای همراهی آوازدر مراسم دینی بکار میرفت .

آلات موسیقی چین و هند :

۱ - سازهای زهی

«سو» یا «کوتو» که ۱۳ سیم دارد و در «گاکاکو» و «سوک یوکو» مورد استعمال دارد . معمولا آنرا بیست روی زمین میگذارند و با انگشت می نوازند .

«اوناکابوکی»

«بیوا» یک عود ژاپونی است که شباهت زیادی به ماندولین دارد . این ساز دارای چهار سیم است و بوسیله مضراب نواخته میشود و از آن برای «گاکاکو» استفاده می کنند ؛ همچنین با برخی سازهای بادی وسیله همراهی داستان سرایی بشمار میرود .

۲ - سازهای بادی

«اوتوکی» نوعی نی خیزران است با هفت سوراخ که در «گاکاکو» و نمایش قدیم ژاپونی یعنی «نو» و سرودهای دراز حماسی یعنی «ناکاوتو» بکار میرود . «هیچی کی» نی مخصوصی است که نه سوراخ در یک طرف و دو سوراخ در طرف دیگر دارد و در «گاکاکو» استعمال میشود .

«شو» یکنوع نی که مرکب از هفده لوله کوتاه و نازک خیزرانی مرتبط است
و در «گاگاکو» بکار میرود .

۳ - سازهای ضربی

« هیک بیوا »

«سکوکو» طبل کوچک مفرغی
است که روی پایه ای قرار گرفته و بوسیله
یک جفت چوب که با پارچه پوشیده شده
است ، نواخته میشود .

«تایکو» طبلی است مرکب از
یک استوانه چوبی مجوف که دو طرف
آنها پوست کشیده اند . این ساز باندازه
های مختلف وجود دارد و قطر دایره
بزرگترین نوع آن (باتزیئات پیرامون
طبل) در حدود شش متر میباشد .

«کاککو» نوع دیگری است از

طبل که طول استوانه آن بیش از قطر دایره آن میباشد . این ساز را روی پایه ای
قرار میدهند و بایک جفت چوب می نوازند .

(«سکوکو» و «کاککو» در «گاگاکو» بکار میروند .)

پس از تأسیس « اداره موسیقی دربار » ، موسیقی خارجی در حدود دو قرن
باقالب اصلی خود در ژاپون اجرا میشد و تا حدود قرن دهم مسیحی در مراسم دینی و
درباری بکار میرفت ؛ اما کم کم این موسیقی رنگ « ژاپونی » بخود گرفت و از ترکیب
آن با موسیقی ژاپونی ، موسیقی جدید ایجاد شد .

در همان زمان آهنگسازان ، موسیقی آوازی را بسط دادند تا به همراهی سازهای
خارجی خوانده شود .

در اوایل قرن سیزدهم در نتیجه انقلابات چین ، بتدریج ارتباط ژاپون با چین
قطع شد و با هجوم قوم مغول اتحاد بیشتری بین مردم ژاپون بوجود آمد ؛ پس نهضت
ناسیونالیسم در گرفت و آثارش بزودی در موسیقی نیز ظاهر شد . نفوذ اشراف در
فرهنگ کشور تدریجاً بنظامیان منتقل گردید و موسیقی درباری که روزگاری قدر و
منزلت فراوان داشت ، رو بضعف نهاد .

هم زمان با این تحول ، موسیقی آوازی هم که چاشنی قوی دینی داشت ، بصورت
موسیقی عامیانه در آمد و توصیف هیجانهای مردمانی را که تحت حکومت نظامی و
جنگهای مداوم ، واره با بدبختی دست بگریبان بودند ، برعهده گرفت .

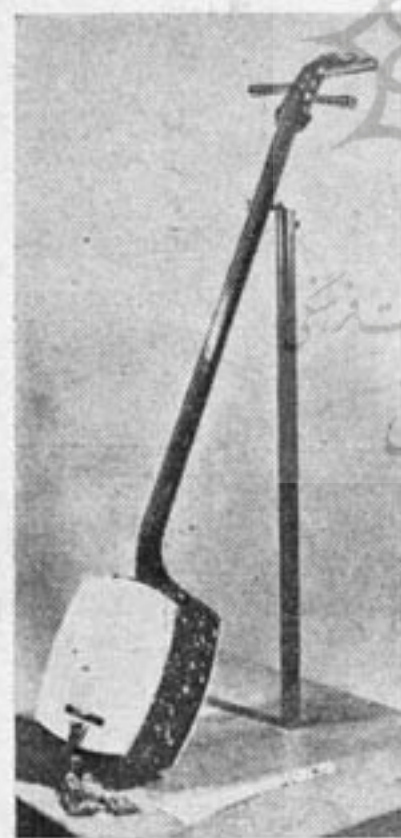
از آوازها و رقص های مضحک این موسیقی نمایش های «نو» و «کیوکن»
یعنی پیش پرده هائی که در فواصل نمایش «نو» خوانده می شد ، بوجود آمد .

در برابر داستان‌سرایی بر طعنه جنگجویان، یکنوع موسیقی که هدف اصلی آن قصه‌گویی و موسوم به «کاتاری مونو» بود، ظاهر گردید؛ این موسیقی بوسیله «بیوا» همراهی می‌شد.

اما این موضوع که نمایش‌های «نو» که ملازم رقص‌های مضحك و آکروبا تیک بود چگونه بصورت هنر ظریف امروزی درآمد، مبهم و پیچیده است. نمایش «نو» در اوایل قرن چهاردهم پیدا شد و مورد استقبال طبقات نظامی که «بوکه» نامیده می‌شدند، قرار گرفت، سپس تحت حمایت رژیم «باکوفو» (حکومت نظامی قدیم) درآمد.

نقاب‌هایی که در نمایش «نو» بکار می‌رفت، گرچه جزو نمایش بود، با وجود این در آن روزها بیش از نمایش «نو» توجه مردم را بخود جلب می‌کرد؛ از طرف دیگر چون مفهوم نمایش‌های «نو» با آداب جنگجویان یعنی «بوشی دو» ها موافقت داشت بعنوان موسیقی نظامی قبول عام یافت.

در آن روزگار روحانیانی که در چین درس خوانده بودند با ساز بادی که پنج سوراخ داشت و آهنگ آن عجیب می‌نمود، آشنا شدند و چون بژاپون بازگشتند نواختن آن‌را بگروهی آموختند، این ساز نیز که «شاکوهاچی» نام داشت، منفرداً نواخته می‌شد و از حمایت نظامیان برخوردار گشت.

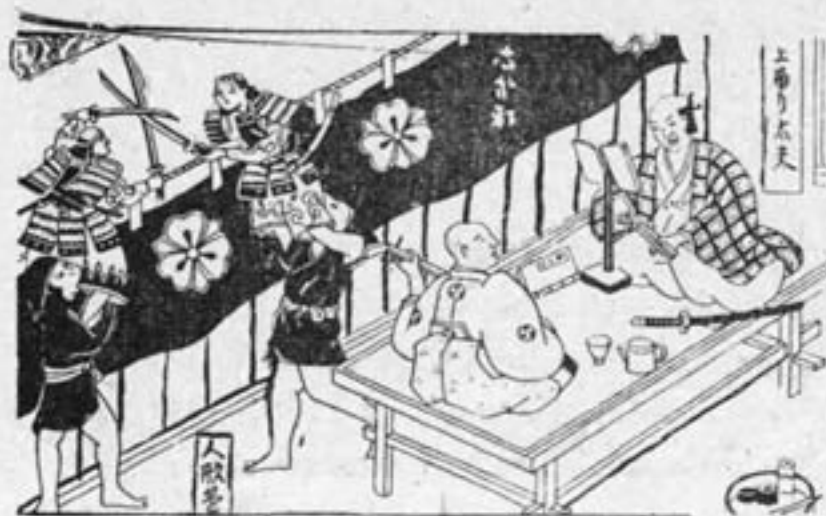
در نیمه دوم قرن شانزدهم مسیحی ساز «سامی‌سن» از جزایر «لوچو» بژاپون آورده شد و بلافاصله انقلابی را در موسیقی ژاپون به بار آورد. «سامی‌سن» سازی زهی است که سیم‌های سه‌گانه آن روی جعبه‌مجموفی کشیده شده و بمبلیه‌ای اتصال دارد و روی جعبه‌را پوستی پوشانیده است. در جزیره «لوچو» این ساز را «جایی‌سن» (از طالع‌ت‌فرنگی) ریشه «جایی» یعنی «پوست مار» می‌نامند زیرا پوشش جعبه از پوست مار درست شده است و ولی در ژاپون «سامی‌سن» را از پوست گربه می‌ساختند زیرا مارهای بزرگ در ژاپون فراوان نبود. امروزه نیز این ساز را همچنان از پوست گربه می‌سازند.

«سامی‌سن» یکی از بهترین سازهای ژاپونی است زیرا دارای وسعت زیادی باشد و امکان اجراهای مختلف را دارد. در واقع از همان زمان نیم برده‌های کروماتیک در موسیقی ژاپون مورد استعمال یافت.

«سامی‌سن»

باتوجه باین موضوع درمی‌یابیم که ساز

«سو» که تا آن موقع نمی‌توانست نیم برده‌های کروماتیک را اجرا نماید، از آن پس دارای این خاصیت گردید و چون «سامی‌سن» در این راه پیشقدم بود، شهرت فوق‌العاده پیدا کرد و تقریباً در نود درصد موسیقی ژاپونی معمول شد.

« نینگویو ژوروی »

آوازه‌های توصیفی که پیش از آن به‌مراهی «یوا» خوانده می‌شد، به‌مراهی «سامی‌سن» اجرا می‌گردید و «کی‌دویو» که بکنوع درام منظوم بود و همچنین «بون-راکو» و «کابوکی» بوجود آمد؛ موسیقی محلی ژاپونی نیز که شعبه‌ای از «کی‌دویو» بود، «سامی‌سن» را بعنوان «همراهی اصلی» خود بکار برد.

بمدا سازهای بازی و ضربی که نمایش «نو» را همراهی میکرد، بر «سامی-سن» افزوده شد و «نایکاوتاما» که عبارت از اجرای موسیقی آوازی به‌مراهی ارکستر بود، ابداع شد. *گاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی*

تا سه قرن «سامی‌سن» عصر طلایی خود را میگذراند. این دوره «دوره درخشان» موسیقی برای مردم شهرنشین ژاپون بود و موسیقی دانان بزرگ در جشن‌ها و مراسم بزرگ، می‌نواختند و سنن موسیقی ژاپونی را بنیاد مینهادند. در اوایل قرن هفدهم «کابوکی» بوجود آمد که با استقبال فراوان مردم روبرو گردید و باعث ترویج بیشتر موسیقی «سامی‌سن» شد، به‌لاوه «سامی‌سن» بصورت موسیقی شهرنشینان ژاپون درآمد.

« سامی سن »

دومین ساز معروف این دوره « سوک یوکو » نام داشت که مخلوطی از « سو » و « سامی سن » بود ، ولی تا اواسط قرن هفدهم « سو » همچنان ساز منحصر بفرد « کاکاکو » بشمار میرفت .

رفته رفته دخالت آلات موسیقی در « سامی سن » میسر شد . در نتیجه موسیقی پدید آمد که تأکید آن در درجه اول بر سازها بود و در درجه دوم با آوازاها اعتنا مینمود . در نیمه دوم قرن نوزدهم هنگامی که ژاپون رسماً باب مراوده را با اروپا گشود ، موسیقی غربی بژاپون راه یافت و اثر وای طولانی موسیقی ژاپونی پایان پذیرفت . گرچه موسیقی خارجی مورد تجلیل فراوان قرار گرفت ، باز تا اوایل قرن بیستم قالبها و قاعده های فنی موسیقی غربی نفوذ عمیقی در موسیقی ژاپونی نداشت ، حال آنکه امروز این نفوذ حتی در « سوک یوکو » هم محسوس است .

انقلابی که در « فرم های موسیقی » روی داد عمیق بود . موسیقی « شاکو-هاچی » که مدت ها تحت حمایت و نفوذ طبقات نظامی بود ، زیاد مردم پسند نشد ، ولی حتی پس از سقوط نظامیان هم باقی ماند ، بعدها تصنیف آثار مربوط به « سان کیوکو » که شامل سه قسمت « شاکوهاچی » ، « سو » و « سامی سن » بود ، آغاز گردید و در نتیجه « سان کیوکو » عامل نافذ موسیقی ژاپونی شد .

امروز ، با وجودی که قالب های موسیقی باستانی ژاپون محفوظ مانده است ، موسیقی ژاپونی از نظر نوازندگی و تصنیف آهنگ ششبه ای از موسیقی غربی است .

اکنون در ژاپن کوشش میشود تا آلات موسیقی باستانی را با موسیقی جدید پیوند دهند . کنسرتو های متعدد برای « سو » و « شاکوهاچی » و « سامی سن » تصنیف شده و مساعی فراوان مبذول گردیده است تا آلات موسیقی باستانی ژاپون را اصلاح و کامل سازند . این کوشش آنقدر ریشه دار است که امروز آثار بسیاری از آهنگسازان ژاپونی با آثار آهنگسازان خارجی از جهت قالبها و قاعده های فنی کوچکترین اختلافی ندارند .

ترجمه امیر اشرف آریان پور